

[Smørum.]

at sige det paa. Vel ved jeg, at Byerne har deres mindre gode Kvarterer, deres gamle og daarlige Huse, men det er dog Forhold, der hører Fortiden til, baade i den Forstand, at de føles forældede, at de stammer fra en svunden Tid, og i den Forstand, at Forbedringer er foretaget og stadig foretages, at man ikke længere taaler Opførelse af den Slags Boliger, og at man efterhaanden erstatter dem, man har, med nye og bedre Huse.

Men ude paa Landet er paa en ganske anden Maade disse daarlige Boligforhold endnu dominerende. Dér finder man stadig disse gamle, daarligt opførte, daarligt indrettede og daarligt vedligeholdte Boliger, som man byder Landets Arbejdere, bød dem, da jeg var Barn, og byder dem i Dag af den simple og afgørende Aarsag, at Landarbejdernes Indtægter, Lønnen for det Arbejde, de udfører, ikke er saadan, at der er nogen Forretning i at lave ordentlige Huse til dem. Det er saamænd ikke, fordi disse Huse, som Landets Arbejdere er henvist til, er billige — aldeles ikke. De er ikke billige i Forhold til deres Kvalitet eller i Forhold til den Værdi, Anskaffelsværdi og Vedligeholdelsesudgift, de repræsenterer. Jeg har i min Virksomhed set disse Huse, faaet at vide, hvilken Leje der forlanges og faktisk ogsaa betales for dem. Jeg har det nøjeste Kendskab til disse Forhold, og jeg kan — og dette gælder ikke blot nogle faa Undtagelser, men langt det overvejende Antal — sige, at Regelen, den næsten ufravigelige Regel paa Landet, naar det gælder Lejehuse til Arbejdere, er: det tarveligst mulige — og Grænsen herfor ligger langt under det, man skulde tro kunde tillades — det tarveligst mulige for den størst mulige Pris; og for dennes Vedkommende ligger Grænsen langt over, hvad man skulde tro den knappe Løn og Arbejderens Leveomkostninger i øvrigt kunde tillade.

Det er for mig ganske naturligt, at Landarbejderen den Dag, han gifter sig, skal til at stifte Familie, søger at finde Udvej for at skabe sit fremtidige Hjem under bedre Forhold, end disse Boliger byder, søger at skaffe sin Kone og sine Børn noget bedre end det, han selv har kendt fra Barn og stadig ser sig henvist til. Mig undrer det ikke, at han alene af den Grund vender sine Øjne mod Byerne; det gør jo Gaardmændenes Børn ogsaa — de af dem, der ikke kan blive selvstændige Landmænd. Men er vi enige om at beklage den Strøm af Arbejdere, der stadig gaar fra Land til

By — og det er vi jo, baade for Arbejdernes egen Skyld, og fordi det nationaløkonomisk betyder en Svækkelse —, saa er der for mig ingen Tvivl om, at vi ogsaa vil være enige om at medvirke til at fjerne den betydningsfulde Kilde hertil, som de daarlige Boligforhold er.

Jeg indskrænker mig til — hvad Lovforslaget nødvendiggør — kun at tale om denne Aarsag, de daarlige Boligforhold, men naar jeg skal pege paa et Middel til at skabe en Bedring paa dette Omraade, til at vende Strømmen, maa jeg ogsaa fremhæve, at vil man tilstræbe, at Landarbejderen opmuntres til at blive ude i sit Erhverv, saa maa den simple og naturlige Forudsætning være, at hans Erhverv ogsaa har Vilje til at beholde ham. Lad mig som indskudt Bemærkning sige til Landbrugets Arbejdsgivere, at jeg meget vel forstaaer, at det først og fremmest beror paa dem, om denne Lov skal faa nogen Betydning. Vil de fortsat drive den Beskæftigelsespolitik, som nu er særegen for dem, men som for Resten har været praktiseret til forskellig Tid i mange andre Erhverv, at de skyder de modne Arbejdere fra sig og kun vil have med de unge at gøre, maa denne Politik føre de skæbnesvangre Følger med sig, at der bliver Mangel paa modne Arbejdere i Landbruget og ogsaa paa unge, og saa vil de modne Arbejdere fortsat søge til Byerne for at stifte Hjem, og de unge, der vokser op i disse Hjem, vil være fremmede, tabt for Landbrugserhvervet.

Jeg skal ikke føre denne indskudte Bemærkning videre. Jeg ser altsaa i Lovforslagets Afsnit om Støtte til Opførelse af Boliger for Landarbejdere, Opførelse af gode, tidssvarende Boliger, et virksomt Middel til at fastholde Landarbejderen ved det Erhverv, han er vokset op i, har lært, og som ogsaa har Brug for ham. Jeg ser heri et virksomt Middel til at gøre hans Levevilkaar bedre, et stort Skridt hen imod det, som er nødvendigt, at han faar bedre Betingelser for at skabe og betrygge sin Fremtid i det Erhverv, paa den Egn, han kender, end i andre Erhverv i Byerne, som han ikke kender, og som han kun søger til, enten fordi ingen anden Udvej staaer ham aaben, eller fordi det hjemlige og kendte er saadan, at han ikke kan forestille sig noget ringere og derfor foretrækker det fremmede, som han ikke kender.

Lovforslaget tilstræber en Løsning af dette Boligproblem paa en Maade, som ikke kan være rigtigere og bedre, og som, i Særdeleshed fordi det drejer sig om Forholdene paa Landet, er en ideal Maade.